

Világszemle

Csehország és Albánia elfoglalásával a világpolitikai súlypont Kelet Európára és a Balkánra került. A legutóbbi események diplomáciai visszhangja is ezt mutatja. Németország és Olaszország terjeszkedési törekvéseinek eredményeképpen egész Európa lázasan fegyverkezik és készülődik a háborúra. Alig van állam, amely ebben a hónapban legalább részlegesen ne mozgósított volna. Külügyminiszterek és miniszterelnökök utazgatnak ide-oda, jegyzékváltások történnek, csapatösszevonások folynak, hadihajókat vezényelnek hirtelen egyik tengerből a másikba és — minden kávéházi asztal egy-egy főhadiszállássá változott át. Minden jel arra mutat, hogy közeledünk a háborúhoz.

A legutóbbi események sokban megváltoztatták a diplomáciai helyzetet. Anglia, jobbanmondva Chamberlain és kormánya, a City-vel a háta mögött eddigi u. n. békepolitikáját szinte észrevétlenül védelmi politikára kellett hogy változtassa. A „béke mindenáron“ jelszó már tarthatatlan a közvélemény miatt, ezen a címen már nem lehet sokat és eredményesen adni. Bizonyos viszonylatokban a „béke“, különösen az ilyen béke, már nem is olyan nagyon vonzó és az emberek többségében a hamisan csengő, békétől csöpögő parlamenti szólamok csömört keltenek. Kell tehát egy új eszköz, új cím, hogy a támadó hatalmak eddigi és további erőszakitételeit a közvéleménnyel elfogadtassák. Így lesz a békeblokkból védelmi blokk, a békepolitikából védelmi politika. Mindenesetre ez is haladás, ami azt jelenti, hogy az erőszakos hatalmak a nekik juttatott szerep végéhez közelednek, a program végső kifejlésénél tartunk.

Közvetlenül Csehország és Memel elfoglalása után Beck erős tevékenységet fejtett ki, hogy Lengyelországra váró sorsot, amint azt a világsajtó Danzig és a korridor kérdéssel elkövetkezendőben látta, valahogyan elkerülje. Londonban sikerült is neki egy kétértékű megegyezésre jutnia. Erről a szóbeli megegyezésről Chamberlain számolt be. Ennek értelmében az angol és lengyel kormány hajlandók végleges szerződést kötni, hogy az eddigi egyoldalú angol jóállást kölcsönös segítségi szerződésre bővítsék ki. Addig is úgy Anglia, mint Lengyelország ígéretet tettek, hogy a függetlenségük ellen irányuló akár közvetett, akár közvetlen támadás esetén egymás segítségére sietnek.

A kijelentés elhangzása utáni napon a „Times“ vezércikkben foglalkozik a kérdéssel. Erről az ujságról elmondhatjuk, hogy Európa egyik legjobban értesült lapja, különösen, ami az angol diplomáciai módszereket és titkos célokat illeti. Hetekkel előbb pontosan megjósolta a szudétavidék sorsát, a spanyol polgárháború várható eredményét, Memel és Albánia megszállását. Nem is olyan csodálatos, ha figyelembe vesszük, hogy szerkesztője ugyanahhoz a csoporthoz tartozik, amelyhez Chamberlain. Ez a lap bizonyítja, hogy Anglia csak Lengyelország függetlenségének megvédésére kötelezte magát, nem pedig területi épségének meg-

őrzésére, mégkevésbé a mostani határok fenntartására. Így például nem köteles megvédeni Lengyelországot abban az esetben, ha Németország követelné Danzigot, vagy a korridorot, mivel ezzel az ország függetlensége még nem került veszélybe. Végeredményben az angol-lengyel megocgyezés egyértékű a müncheni szerződéssel.

Mint ismeretes, Chamberlain nemcsak Lengyelország függetlenségét szavatolta, hanem — közvetlenül Albánia olasz megszállása után — Romániáét és a többi Balkán-államokét is. A mult tapasztalatai alapján könnyen megállapíthatjuk, hogy mit ér az angol jótállás. A német és olasz sajtó mindenestre új támadási felületet nyert és élesen ostromolta Londont „bekerítési“ politikája miatt. Ezzel segítségére volt Chamberlainnek a demokratikus közvéleményben ismét hiú ábrándokat ébreszteni: hátha az egyszer mégis ér valamit az angol jótállás. Nem így az említett államok kormányai, akik egymással versenyezve siettek Rómának és Berlinnek tudtára adni, hogy tulajdonképen ez az egész kezességiügy kellemetlenül érintette őket és semmiesetre sem az ő kérélmükre történt.

A világsajtó napról-napra hasábos cikkekben számol be arról, hogy az angol kormány állandó tárgyalásokat folytat Franciaországgal, a Szovjetunióval, Lengyelországgal és a Balkán-államokkal. Arról is hírt adnak, hogy egy francia—angol—szovjet katonai szövetség készül, mely hivatva lenne a megtámadott kisállamoknak segítségére sietni. Ezzel szemben a lengyel és román lapok erélyesen tiltakoznak az ellen, hogy a szovjet katonai segítségben részesítse országukat. Tűrhetetlennek tartják azt a gondolatot, hogy területükre szovjet katonaság tegye be a lábát, ha mindjárt segítséget hoz is. Ezeknek a kis államoknak uralkodó rétegei inkább mit sem jelentő szerződések, ígéretek, egyezmények és szóbeli támogatások után kapkodnak, ahelyett, hogy a kézzelfogható, közeli segítséget igénybevegyék.

A tárgyalások, bizonygatások és egyéb diplomáciai csel fogások zürzavarának kellős közepébe, mint a villám csapott be Roosevelt sürgönye Hitlerhez és Mussolinihez.

A sürgöny, mint ismeretes, a béke megvédeése érdekében nemzetközi megbeszélésre hívja a fasiszta vezéreket és egyben Olaszországtól és Németországtól kezességet kér a kisállamok épségben hagyására. Ez a szokatlan módszer egy pillanatra az egész ördögös diplomáciai boszorkánytáncot megszakította. A totális hatalmak sarokbaszorultak. Ha a felhívásnak nem tesznek eleget, vagy azt egyenesen elutasítják, magukra veszik a háborús felelősséget és eddig is minden kétszínűen hangoztatott u. n. békeakarásuk nyilvánvalóan hitelét veszti, ami egyenlő az erkölcsi bukással. Ha viszont az ajánlatot elfogadják (hát elfogadhatják?) — a fasizmus természetéből következően — anyagilag bukhatnak meg. — A német és olasz lapok emlékeztetnek Wilsonra, aki szintén hasonló csel fogással csalta lépre a hiszékeny államokat azzal, hogy megteremtette a Népszövetséget, amely hivatva lett volna a háborút megakadályozni, békés tárgyalásokra szólította fel a

küzdő feleket, hogy a tarthatatlan békefeltételeket rájuk kényszerítse. A fasiszta sajtó igyekszik hitelét és értékét venni Roosevelt felszólításának, hangulatot teremtve Hitler e hó 28-án tartandó beszédéhez.

A náci-diplomácia azzal igyekszik az Amerikából jött ütest kivédeni, hogy sorban megkérdezi a Roosevelttel leveleiben említett államokat, vajjon veszélyeztetve érzik-e függetlenségüket. A legtöbb válasz természetesen az udvarias *nem*.

Hitler 28-i beszédének valószínűleg ez adja meg az alapot. Ebből igyekszik majd erkölcsi igazolást keresni. Mindez azonban nem változtat a tényeken: ha ilyen, ha olyan formában utasítják vissza a béke megvédésére szóló ajánlatot, a felelősség meg marad.

Albánia elfoglalása erősen kiélezte a földközi-tengeri kérdést. Olaszország újabb támpontokat kapott a tengeren és Adria úgyszólván olaszító lett. Ha egyelőre el is hallgattak a francia-olasz ellentétekről, ez nem jelenti, hogy Róma minden szándékáról letejt. Sőt. Újabban az egész kérdés — más formában ugyan, de sokkal veszedelmesebben került felszínre.

Bonnetéknak spanyol semlegességi politikája teljes sikerrel járt, úgyannyira, hogy jóformán minden céljukat elérték: sikerült a köztársaságiakat elszigetelni, a batárokat lezárták, a fegyverszállítmányokat visszatartották, a köztársasági aranyat elfoglalták, a hadihajókat átjárták a lázadók kezébe és — a háború gyorsan befejeződött. Hogy azután minden épen úgy történjen, ahogy annak történnie kell: Pétain marsallt küldték Burgosba, mint francia követet.

De óh, az emberek hálátlanok! Mindaz a sok erőfeszítés, amit Francó győzelméért Bonneték megtettek, megértésre és viszonzásra nem talált. Pétain nemrégiben Párisba jött, hogy beszámoljon a spanyol helyzetről. Panaszkodik, hogy Burgosban figyelemre sem méltatják és úgy bánnak vele, mintha legalább is Nigéria követe lenne és nem Franciaországé. De ezenkívül még olyan híreket is hozott, amik éppen nyugtalanságot keltettek Párisban. Spanyolországot ma felvonuló területnek használják fel Franciaország ellen. A Pireneusok mentén idegen katonák állanak; Gibraltár körül erős spanyol csapatösszevonások történtek: Spanyol-Marokkóban, a francia határon megerősítéseket hajtának végre; Tanger körül egyre sűrűbb gyűrűben összpontosul a spanyol és szövetséges marokkói katonaság. És most ime: Németország is éppen ide küldte hadihajóit gyakorlatozás céljából. Éppen ide, Franciaország legérzékenyebb pontjára!

A Földközi-tenger nyugati felében a helyzet válságossá vált. Gibraltárban az angolok kihirdették az cstromállapotot és azonnal hatalmas torlaszokkal zárták körül. A francia hajóhad valóssággal zár alá vette a szorost, hogy a Francó segítségére siető német flotta esetleges támadását visszaverje. Ugyanakkor az angol hajókat Málta szigetén összpontosították, hogy a támadás színterére vonuló olasz hajókat feltartóztassák. Minden készen áll tehát egy szabályszerű tengeri háborúra.

Ide vezetett az egyesült francia-angol benemavatkozás.

Április 3-án írták alá a japán-orosz halászati szerződést. Az árverést a halászati jog bérbeadására április 3-ára tűzték ki. Így a megegyezés éppen az utolsó percben történt.

A szerződés pontos szövegét a moszkvai „Pravda“ azonnal leközölte, míg a japán lapok erről feltűnően hallgatnak. Ennek okára könnyű rájönni, csak a megegyezés szövegét kell elolvasni. A japánok 37 halászati zónát vesztek el. Ezeket a szovjetek katonái célokra megtartották. A szerződés egy évre szól, s csak néhány konzervgyár kapott öt éves bérletet.

A japánok hamarosan immár másodszer szenvedtek vereséget a szovjettől. Egyszer Csankufengnél, most pedig a szerényen aláírt halászati egyezménynél.

Mindez távolról sem jelenti, hogy a japánok és a Szovjetunió között minden ellentét megszűnt volna. Stern generális, a Szovjet távolkeleti hadseregének főparancsnoka egyik kijelentésében rámutat arra, hogy Japánnak Kínában, Koreában és Mandzsuriában összesen 1 millió négyszázezer katonája van. Ebből a Szovjet határon 400 ezer állomásozik. Ez a szám 1934-ben mindössze 95 ezer volt. A csapatösszevonások még mindig tartanak, kaszárnyák, raktárak, hadianyaggyárak, repülőterek kiépítése szüntelenül folyik. 1934-ben a japánoknak ezeken a területeken 130 repülőterük volt, ma 250 van. Vasúthálózatuk 6500 km. volt, ma 11.000. Ezenkívül hatalmas, tisztán katonai jelentőségű autótutakat építenek.

Ezzel szemben a Szovjet sem maradt tétlenül. Kuznecov altengernagy, a vladivosztoki haditengerészet főparancsnoka szerint, ezelőtt öt évvel csak egy tengeralattjárójuk volt, „ma — úgymond — a víz alatt és fölött is nagyszámú motorral rendelkezünk“. A partvédelmet is jól megszervezték. Vladivosztokban, az Amúr mellett fekvő Nikolajevszkban, a kamesatukai Petropavlovszkban és a Szahalinon hatalmas hajógyárakat tartanak üzemben. A kiegészítő ipar nagyrésze is a helyszínen van. Most dolgoznak azon, hogy a Vladivosztok melletti Szucsang szénből cseppfolyós tüzelőanyagot készítsenek. A szükséges szénmennyiség egy részét még Oroszországból fedezik, de — a jelentések szerint — 1940-ben már ebből is lesz elég.

Míg Japán, és a Szovjetunió egyre jobban készülődnek a végleges felszámolásra, Kína népe is szervezettebben veszi fel a harcot a tengely támadójával szemben. A legutóbbi távolkeleti jelentések majdnem kivétel nélkül kínai sikerekről számolnak be. A japánok támadása már korántsem olyan átütő jellegű, mint eleinte volt. Japán kezd kimerülni és a kezdeményezés lassan a kínaiak kezébe megy át. Ez persze nem jelenti azt, hogy Kína a közeljövőben győztesként kerül ki a harcból. Japán is — mint minden más hozzá hasonló rablőhódító a mai társadalmi rendszerben, minden bizonnyal talál majd újabb eszközöket ahhoz, erőit felfrissítse. Mindez azonban csak átmeneti jellegű lehet. Ahhoz, hogy tartós legyen, hiányzik az egységes népakrat. Már-

pedig ez Japánban nincs meg. Erre a legszebb bizonyítékot a japán katonák mind sűrűbben történő lázadásai nyújtják.

Míg Európában a mai rendszer képviselői mindenütt a fasizmus ügyét szeretnék előmozdítani, elnyomva a népakaratot, addig Távolkeleten lassan, de egyre biztosabb léptekkel közelednek a népek végleges és maradéktalan szabadsága felé.

Szubotica, 1939. április 24.

Szántó Árpád

Figyelő

Japán katonai ereje

A kínai kormány félhivatalos lapja, a „Central Daily News“ (Szentráli déli nyusz) legutóbbi száma érdekes adatokat közöl a japán hadseregről. A lap szerint Japán eddigi vesztesége több mint 700 ezer ember, míg az egész japán-orsz háborúban Japán összesen 200 ezer embert veszített.

A japán hadvezetőség összesen 46 hadosztályt mozgósított. Ebből hat hadosztály Mandzsúriában van, kettő Koreában, hat Japánban és harminckettő a kínai határeken: Délkínában három. Északkínában tizennégy, a Jangce mentén tizenkettő, és Belső Mongóliában három. A legutóbbi hírek szerint újabb 40 ezer katonát küldtek a mandzsúriai határra és két hadosztályt Szahalin szigetre. Eszerint Japánban és Kóreában mindössze négy hadosztály maradt a „rend fönntartására“.

A partizánok elleni harcok nem hoznak eredményt, mert a japán haderő irtatlan hcsszúságú fronton oszlik szét és csak a hadszatilag fontos pontokat tarthatja megszállva.

A huszonegy hónapos háború alatt Japán sem a háborút befejezni, sem a kínai erőket megsemmisíteni nem tudta. „Kell-e hát csodálkoznunk — írja az ujság — a japán kormány félelmén, hogy a katonai nehézségek csúfos vereséggé válnak“.

Japán negyven éven át fegyverkezett és készült az Oroszország elleni háborúra és most katonai ereje minden tényleges siker nélkül elvérzik Kínában. A háborút Japán erkölcsileg már elvesztette, a katonai összeomlás csak idő kérdése.

Sánta Péter

Amit meg kell tenni

A Zágrebben megjelenő „Naše Novine“ írja:

A legutóbbi kormányváltásnak a január hatodikai módszerek föl-számolása első lépésének kellene lennie. Ez szükségessé vált, mert a megváltozott légkörben megte-remtődtek az államélet alapvető kérdéseinek, a horvát kérdésnek, és a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúsága kérdésének megoldásához nélkülözhetetlen előfelté-

telek. Az új kormány feladatának abban kellene állnia, hogy gyökeresen eltarakítsa és orvosolja mindazt a sok igazságtalanságot, amit a parancsuralmi kormányok Zsivkovics Pérától Sztjojadinovicstig elkövettek. Csak így tudná az új kormány megbízatását, mely a meggyőzés előfeltételeinek megte-remtésében áll sikeresen elvégezni.

A kérdésről már írtunk és még lesz alkalmunk vele foglalkozni. Most csak egy dologra szeretnék